

Akademik Tomislav Raukar (1933. – 2020.)

U Zagrebu je 2. srpnja 2020. u 87. godini preminuo akademik Tomislav Raukar, istaknuti hrvatski povjesničar, redoviti član Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, profesor u miru Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, višegodišnji vanjski suradnik Fakulteta hrvatskih studija i Filozofskog fakulteta u Splitu, suradnik Leksikografskog zavoda i više drugih srodnih ustanova.

Tomislav Raukar rođen je u Starom Gradu na Hvaru 29. prosinca 1933. U Splitu je pohađao srednju ekonomsku i srednju muzičku školu, a na Višoj pedagoškoj školi diplomirao je povijest i hrvatski jezik s književnošću jugoslavenskih naroda. Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu 1963. diplomirao je jednopredmetnu povijest. Na istom je fakultetu 1975. obranio doktorsku disertaciju *Ekonomsko-društveni odnosi u Zadru u XV. stoljeću*.

Svoj je radni vijek Tomislav Raukar započeo u Arhivu Hrvatske (danas Hrvatski državni arhiv) još kao apsolvent 1962. na mjestu arhivskog pomoćnika da bi nakon diplomiranja 1963. dobio mjesto arhivista. No, iste je godine prešao na Filozofski fakultet na Odsjek za povijest. Najprije je bio na Katedri za pomoćne povijesne znanosti, a potom je od 1966. bio na Katedri za hrvatsku povijest gdje je ostao do umirovljenja 2004. Afirmirao se kao vrsni istraživač hrvatskog srednjovjekovlja i izgradio je blistavu akademsku karijeru koju je trasirao od 1976. kada je izabran za docenta, 1980. za izvanrednoga, 1985. za redovitoga profesora, a 1997. za redovitoga profesora u trajnom zvanju. Tijekom svog radnog vijeka, osobito u mlađim danima, bio je na studijskim boravcima u Italiji. Istraživao je u gradskim arhivima Ancone, Barija, Tranija, Venecije. Za člana suradnika HAZU u Razredu za društvene znanosti izabran je 1986. godine, a za redovitoga člana 1997. godine. Obnašao je najprije dužnost zamjenika tajnika, a zatim i tajnika Razreda za društvene znanosti HAZU. Kao

akademik bio je voditelj Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU u Zagrebu. Sudjelovao je u radu niza državnih, akademijinih i drugih odbora, povjerenstava kao član ili kao njihov predsjednik.

Mentorirao je desetak doktorskih radova i gotovo stotinu diplomskih. Bio je voditelj i suradnik više znanstvenih projekata te urednik i član uredništava nekoliko časopisa (Historijski zbornik, Starine HAZU, Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti).

Tomislav Raukar bio je moj profesor na poslijediplomskom studiju povijesti, a onda i mentor pri izradi doktorske disertacije *Toma Arhiđakon i njegovo djelo*. Profesora Raukara najprije sam kao mlada asistentica upoznala u onda Historijskom zavodu HAZU, a danas Odsjeku za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU u Zagrebu na Strossmayerovom trgu.

U ono vrijeme, prije četrdesetak godina Historijski zavod bio je stjecište povjesničara koji su iz Splita, Zadra, Dubrovnika "naletjeli" u Zagreb ili su došli raditi u Arhiv HAZU. Mnogi od njih su dolazili izmjenjivati, pa i rješavati stručna pitanja iz hrvatske medijevistike vezana uz diplomatsko-paleografsko-egdotička pitanja, ali i ona ih historiografije, pa i ekonomske povijesti. Profesor Raukar bio je često među rado viđenim posjetiteljima, jer je u ovoj ustanovi pohađao tečaj pomoćnih povijesnih znanosti, a svojim je temama bio blizak kako radnoj atmosferi tako i znanstvenicima u Zavodu. No, ipak su još jednu dimenziju imali njegovi posjeti. U Zavodu su se susretali povjesničari, intelektualci koji su svoje podrijetlo vukli s otoka Hvara, a ona poveznica u Zavodu bio je profesor Jakov Stipišić. Među "Hvarane" ubrajam i profesora Miroslava Brandta koji je nekada bio zaposlenik Zavoda, a ljeta je provodio na Hvaru.

Imena Jakova Stipišića i Miroslava Brandta ne naglašavam slučajno, jer su imali utjecaja na rad i interese Tomislava Raukara. Znanstveni rad Tomislava Raukara kao mladog povjesničara kretao se u okvirima istraživanja arhivskog gradiva čije je dobivene rezultate usustavljivao i interpretirao u svojim člancima metodom vrlo bliskom predstavnicima francuske *Nove povijesti* kao i talijanskoj medijevističkoj "školi" Roberta Lopeza. U hrvatskoj historiografiji tih šezdesetih godina personifikacija za stručan arhivski rad na vrelima bio je Jakov Stipišić i njegovi suradnici u Historijskom zavodu, a nositelji novih historiografskih pristupa francuskih analista bili su Miroslav Brandt kao i Mirjana Gross. Njihovim se strujanjima priklanjaju predstavnici nešto mlađe generacije Miroslav Bertoša i Tomislav Raukar. Temom doktorske disertacije koja je objavljena 1977. kao znanstvena monografija *Zadar u XV. stoljeću. Ekonomski razvoj i društveni odnosi* Tomislav Raukar zacrtao je i utvrdio svoj znanstveni smjer. Tematski i metodološki prelazi okvire događajnice ili političko-povijesnog diskursa. Metodologija koju je u istraživanjima i monografiji primijenio i uspostavio temelji se na do tada slabo korištenim arhivskim vrelima s gospodarskom tematikom. Osobito ga je zainteresirala "ekonomska pozadina" događanja, kako je sam znao često reći. Uroniti u istraživanje ekonomskih aspekata srednjovjekovne ja-dranske komune osim uspostavljenim konceptima podrazumijevalo je zaći mukotr-

pnim radom u arhivima bez svih današnjih "čuda" digitalne tehnologije i iz "mira" zapisa osvijetliti život Zadra u njegovom prijelomnom povijesnom trenutku. Ova je knjiga stožac oko kojega je Tomislav Raukar razvijao slične teme o drugim dalmatinskim gradovima-komunama, a srednjovjekovne zadarske teme obradio je i u trećem svesku sinteze povijesti grada *Zadar pod mletačkom upravom 1409.–1797.* (Zadar 1987.) u koautorstvu s Ivom Petriciolijem, Franjom Švelcem i Šimom Peričićem. Radove o pitanjima iz komunalne prošlosti dalmatinskih gradova objavljivao je tijekom više od tri desetljeća koji su onda 2007. godine sakupljeni u knjizi s naslovom *Studije o Dalmaciji u srednjem vijeku: odabrane studije.* Tomislav Raukar je kroz petnaestak studija/poglavlja problematizirao prostor i društvo srednjovjekovnog grada u raznim aspektima. Tematiziraju se društva i prostor Splita, Zadra, Raba, Brača, Hvara. Na neki način ova je knjiga snažan temelj za moguću sintezu *Dalmatinski grad i društvo u srednjem vijeku.* Nadali smo se da ćemo je dočekati iz pera našega Profesora. No, možda će neki od njegovih učenika to "iskoristiti" na primjeren način u budućnosti.

Ipak kruna Raukarova istraživanja i rada je knjiga *Hrvatsko srednjovjekovlje: ljudi, prostor, ideje* koja je objavljena 1997. godine. Ona je sinteza hrvatske srednjovjekovne povijesti i ujedno sveučilišni udžbenik. Njezin domot – kako kroz jedinstven autorski metodološki pristup tako i kroz akribičnost i sustav izlaganja - možda najbolje možemo sagledati u ocjeni kolega koji ovu Raukarovu knjigu uspoređuju s Le Goffovom *Srednjovjekovnom civilizacijom Zapada.* Uz sve znanstvene attribute koje možemo dodijeliti svim knjigama i radovima profesora Raukara, moramo naglasiti i njegov stilski izričaj koji je lepršav i jasan, "raukarovski" prepoznatljiv. U prvi čas kada se susretnemo sa stranicama ove monografije učini nam se da čitamo literarno štivo. Ali isto tako otvaraju se slike iz hrvatskog srednjovjekovlja kao male sinteze o političkim pitanjima, teme iz kulturne povijesti, ekonomski ogledi koji pomažu shvaćanju događajnice. Knjiga *Hrvatsko srednjovjekovlje* je riznica znanja koja je Tomislav Raukar logično i s lakoćom prenosio svojim studentima. A svaka od "slika" vrh je sintetskog promišljanja o temama uz koje je navedena najvažnija literatura. Knjiga je ujedno priručnik istraživačima, jer sadrži vrlo bogatu literaturu (do 1997.) tako diskretno navedenu ispod teksta.

Nema sumnje da je Tomislav Raukar kao znanstvenik ostavio opus koji će kvalitetom teško biti dostignut u hrvatskoj medijevistici.

Predavanja profesora Raukara na fakultetu bila su ujutro, u osam sati i počinjala su točno, bez akademske četvrti. Slijedio je kratki odmor i onda seminar poslije kojega su se održavale redovite konzultacije sa studentima. Uz uobičajene obavezne kolegije iz hrvatskoga srednjeg vijeka Tomislav Raukar predavao je izborne kolegije za koje je napisao kao ispitnu literaturu manje knjige *Seljak i plemić hrvatskoga srednjovjekovlja* (2002.) i *Srednjovjekovne ekonomije i hrvatska društva* (2003.). U svim se njegovim nastojanjima, do kraja radnog vijeka koji se zbog nužnosti produžio i preko sedamdesete godine, ogledala briga za studenta i odgovornost prema ustanovi u kojoj je bio zaposlen. Ne sjećam se da se ijedan student na njega u bilo čemu ikada požalio.

Osobno mogu reći da mi je profesor Raukar najprije bio profesor i mentor, a onda i dragi kolega, pa i prijatelj, koliko je to dopuštala njegova samozatajna narav. Kada je dolazio u Historijski zavod bio je mladi perspektivni znanstvenik kojega je profesor Stipišić nazivao "naš mladić", jer je nekako u to vrijeme doktorirao. Poslije kada sam njegovim nastojanjem i preporukama došla i sama na Filozofski fakultet bio mi je mentor, dragi profesor, ali i kolega. Tema moje disertacije *Toma arhidakon i njegovo djelo* bila je poveznica naših istraživačkih interesa. Pa, oboje smo odrasli i stekli najranije školovanje u onom povijesnom okružju Splita i Solina/Salone o čemu je pisao i Toma Splićanin. Mentorstvo se odvijalo kroz razgovore o mnogim pitanjima koja nameću navodi u *Salonitanskoj povijesti*, a od kojih neka još uvijek nisu riješena. Sugestije profesora Raukara kao mentora uvijek su bile poticajne, a prihvaćao je neka moja mišljenja premda su odstupala od dotadašnje historiografije. No, profesora Raukara je uvijek pri zaključivanju zanimala moja argumentacija predloženog rješenja. I ako je bila uvjerljiva dobila bih "zeleno" svjetlo. Meni je u sjećanju posebno ostala razmjena mišljenja o hrvatskom srednjovjekovnom diplomatskom gradivu i u historiografiji prisutnom pitanju falsifikata među njima, temi koja je s negativnom konotacijom bila dominantna jedno vrijeme u hrvatskoj medijevistici. Iako se profesor Raukar nije u svojim radovima izričito bavio ispravama, iz njegovih je zaključaka proizlazio i sud o njima. Ti razgovori su me ohrabivali da se bavim ispravama i potvrđivali da je moj metodološki pristup ispravan. Nije bio nesklon pohvaliti dobro sročene zaključke, a njegovo je prihvaćanje bilo najveće dostignuće koje smo mi mladi tada mogli postići.

Tomislav Raukar bio je samozatajan čovjek. Teško je bilo iza njegova "gospodskog oklopa" i mirnoće koju je oko sebe širio prepoznati njegove mediteranske korijene. No, tko je imao povlasticu bližih druženja s njim lako je mogao spoznati da je profesor Raukar u sebi nosio Mediteran, a osobito Hvar, Split. Iznenađujuća je bila i široka lepeza njegovih interesa kao što je fotografija, filatelija, glazba. Ove dimenzije Raukarove osobe otkrivaju "renesansnog" čovjeka ovoga vremena.

Za svoju sintezu *Hrvatsko srednjovjekovlje* dobio je 1997. godine Državnu nagradu, a godine 2009. dobio je prestižnu nagradu za kulturu i povijest srednje, istočne i jugoistočne Europe "Anton Gindely" koju dodjeljuje od 1997. bečki Institut za Podunavlje i Srednju Europu (*Institut für Donaauraum und Mitteleuropa*) znanstvenicama i znanstvenicima koji su u svom djelu pružili poseban doprinos kulturološkom i historijskom razumijevanju jezične, nacionalne i konfesionalne različitosti tog područja i time razumijevanju korijena "nove Europe". Za svoj cjelokupni rad na području hrvatske historiografije i za dugu nastavnu djelatnost dobio je Nagradu *Ivan Lučić Lucius* za životno djelo Društva za hrvatsku povjesnicu i HNOPZ-a. Za dugotrajan i plodonosan rad Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta svom se Profesoru odužio objavljivanjem 2005. *Raukarova zbornika* s prilozima četrdesetak njegovih studenata i kolega.

Bilo bi lijepo kada bi se našao način da se sinteza Tomislava Raukara *Hrvatsko srednjovjekovlje* ponudi na engleskom jeziku europskoj/svjetskoj medijevističkoj historiografiji kao svjedočanstvo da smo i mi u Hrvatskoj upravo njegovim djelom dali svoj doprinos koji je nevidljiv ako ostaje zatvoren unutar jednog malog jezika. No, ono što je ipak važnije jest činjenica da je cjelokupnim opusom i radom Tomislav Raukar znatno pridonio modernizaciji proučavanja hrvatskoga srednjovjekovlja.

Hvala Vam, dragi Profesore, na svemu što ste nam ostavili i jer ste podigli ljestvicu na mnogim područjima tako visoko!

Mirjana Matijević Sokol